

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

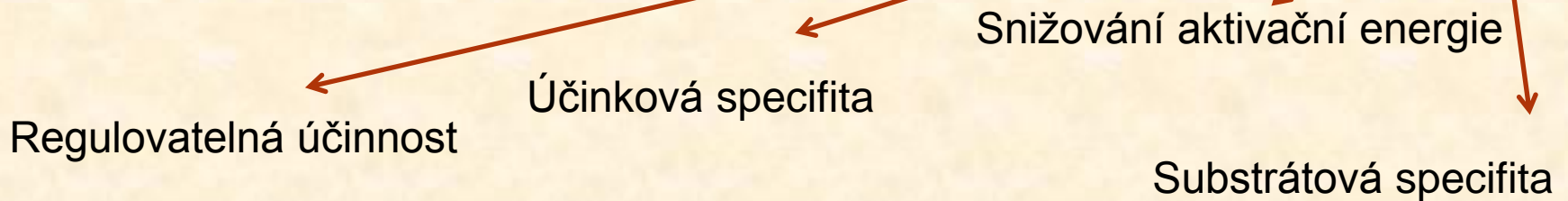
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Název materiálu	11. Enzymy, hormony, vitamíny
Identifikátor	CZ.1.07/1.5.00/34.0597
Předmět	Chemie
Ročník	2.
Obor, Kód	Kosmetické služby, 69–41–L/01
Anotace	Tato prezentace by měla sloužit jako textová a obrazová podpora výuky chemie, postupně studenta seznamuje s danou problematikou. Student na základě prezentace je následně schopen vypracovat pracovní list.
Autor	Ing. Jitka Černá
Jazyk	čeština
Očekávaný výstup	Orientuje se v základních pojmech, chápe souvislosti, dokáže znalosti uplatnit v běžném životě.
Klíčová slova	Biokatalyzátory, mechanismus účinků, inzulin
Druh výukového zdroje	prezentace
Typ interakce	kombinované
Cílová skupina	žák
Stupeň a typ vzdělávání	střední odborné
Věková skupina	15 - 18
Datum vytvoření	4.11. 2012

Enzymy, hormony, vitamíny

Enzymy

Jsou makromolekulární látky bílkovinné povahy s katalytickou funkcí, působí tedy jako biokatalyzátory.

Historie

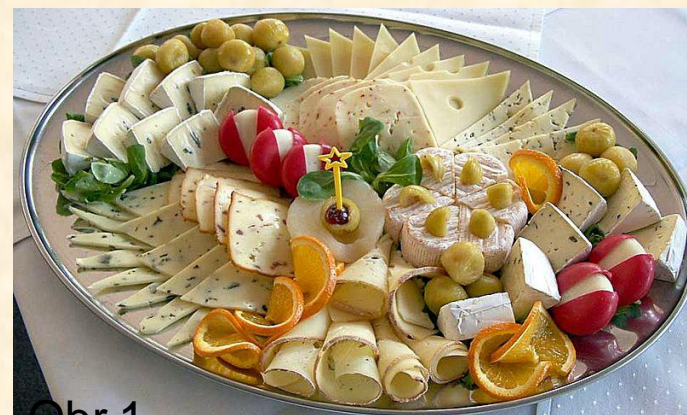
- Počátky uvědomování si síly enzymů nejsou známy.
- Starověk (Egypt, Řecko, Arábie) – výroba sýrů, piva, vína, chleba. Víra Egyptanů v kouzelný proutek, hledání al-iksiru Araby.
- Základy studia položil Réamur – pátrání po transformační síle (původní domněnka, že trávení je pouhý proces rozmělnění potravy v žaludku byla vyvrácena pokusem s dravci)
- Pokračovatelem Réamura byl jezuita Spallanzani, díky pokusu s dravci, na něž navázal, dokázal, že rozklad masa je možný in vitro, díky houbě napuštěné žaludečními šťávami.

Historie II

- Senebier zašel o kus dál, když zvířecí žaludeční šťávou léčil těžce se hojící rány některých pacientů.
- Po objevu kyseliny solné v žaludečních šťávách se mělo za to, že je to právě tato kyselina, která způsobuje rozklad bílkovin.
- Teprve 1836 byl izolován doktorem Schwannem enzym, který dostal název pepsin.
- Biokatalyzátorům se věnoval rovněž Louis Pasteur, který zjistil, že kvašení způsobují enzymy, nazval je fermenty.

Legenda o sýru

- Podle staré legendy vděčíme za objev sýru náhodě.
- Jeden arabský obchodník se chystal na cestu pouští, naplnil si proto vaky z ovčích žaludků mlékem.
- Mléko bylo vystaveno teplu, pohybu velblouda a enzymům z žaludku ----- během cesty se změnilo v syrovátku a sýr.

Obr.1

Luciferáza

- Enzym pojmenovaný po Luciferovi za spolupůsobení kyslíku přivádí chemickou sloučeninu zvanou luciferin do svítícího stavu - bioluminiscence.
- Který druh hmyzu produkuje luciferázu?

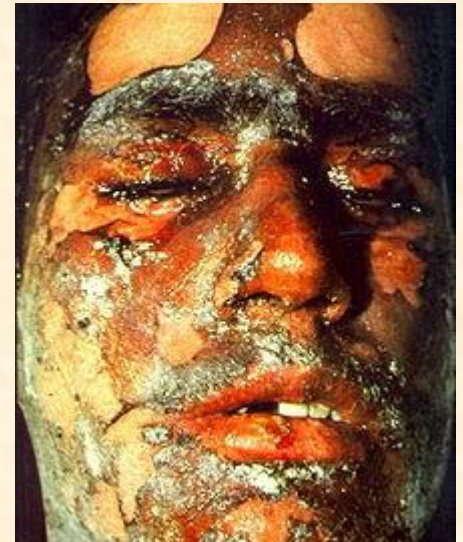

Obr. 2

Hořčičný plyn

- Nervový bojový plyn používaný během bojů působí jako inhibitor, tj. blokuje činnost některých enzymů, a tím působí na přenos nervových impulzů.
- Existuje však druh sépie, jenž produkuje enzym, který ničí tento enzymový blokátor.

Obr. 3

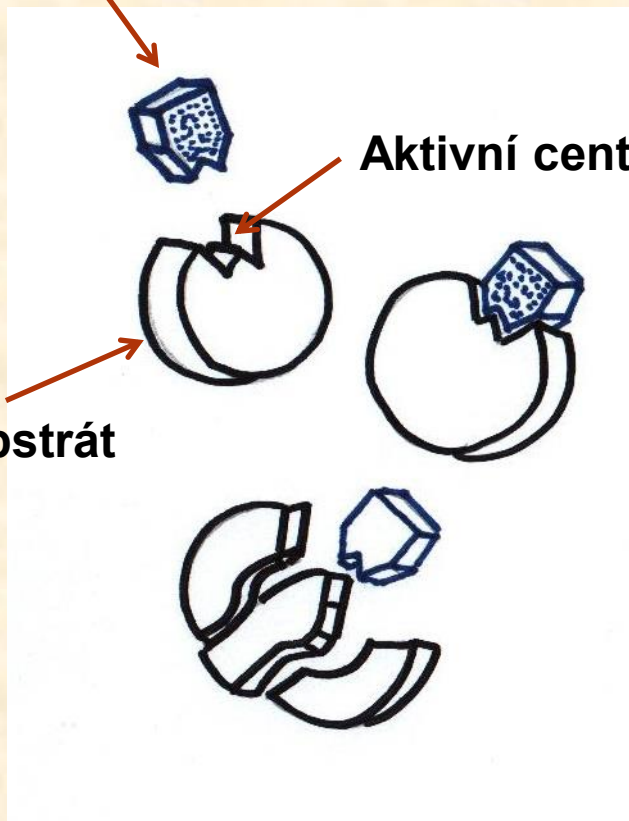

Mechanismus účinku enzymů

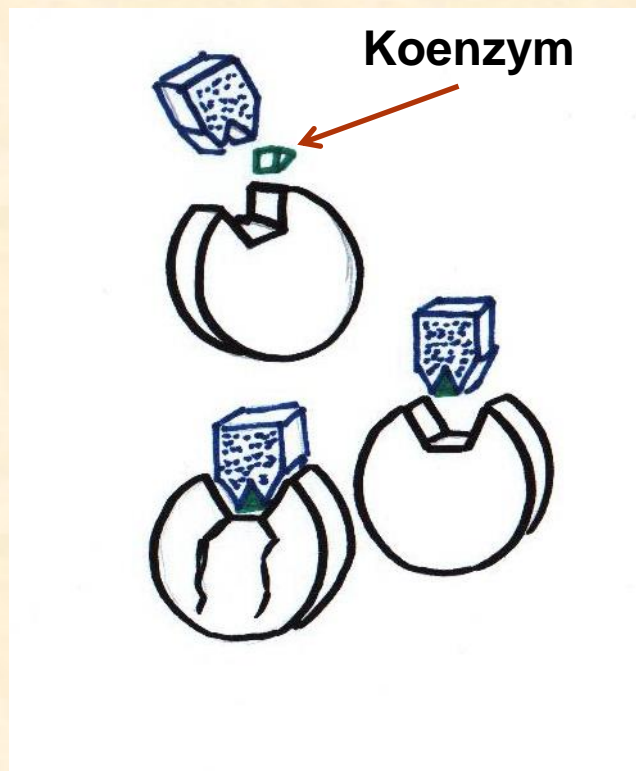
Enzym

Substrát

Aktivní centrum

Koenzym

Obr. 4, 5

Mechanismus účinku enzymů

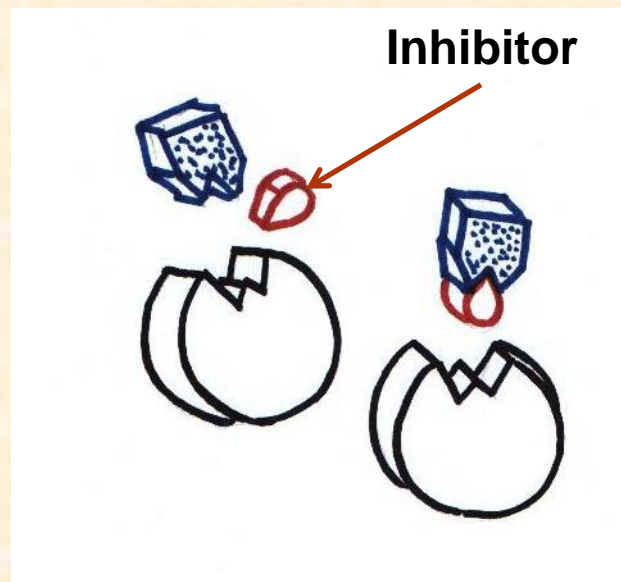
APOENZYM + KOFAKTOR = HOLOENZYM

prostetická skupina

koenzym

Mechanismus účinku

Obr. 6

Použití

- Příprava potravin
- Příprava nápojů
- Úprava rud
- Čištění odpadních vod
- Textilní a kožedělný průmysl
- Čistící prostředky
- Farmacie
- Medicína

Hormony

Jsou biokatalyzátory nezbytné pro normální činnost orgánů. Produkují je žlázy s vnitřní sekrecí, které je vylučují do krve. Hormony můžeme rozdělit na pohlavní a ostatní.

- Pohlavní:
  - Mužské – testosteron
  - Ženské – estrogen, progesteron

Hormony II

- Ostatní:
  - Inzulín
    - produkován je slinivkou břišní
    - reguluje hladinu cukru v krvi (glykémii)
    - pokud člověk trpí cukrovkou slivka inzulín netvoří
    - je proto potřeba dodávat inzulín jiným způsobem
  - Adrenalin
    - tvoří se k dřeninadledvinek
    - v játrech štěpí glykogen na glukózu, tím zvyšuje hladinu cukru v krvi

Vitamíny

Jsou to biokatalyzátory, které v malém množství usměrňují chemické děje probíhající v organismu. Nedostatek určitého vitamínu se nazývá hypovitaminóza a stejně jako nepřítomnost-avitaminóza – se projevuje různými poruchami a nemocemi.

Vitamín	Zdroj	Projevy nedostatku
Vitamíny rozpustné v tucích		
D	rybí tuk, vejce rajčata máslo, špenát	deformace kostí
E	kukuřice, máslo, vejce, rostlinné oleje, obilné klíčky	nepłodnost
K	kapusta, špenát, květák, houby, zelené části rostlin	snížená srážlivost krve
A	játra, rybí tuk, máslo, mléko, špenát, salát, mrkev	vady zraku
Vitamíny rozpustné ve vodě		
B1	kvasnice, vnitřnosti, obilné slupky	záněty nervů, vady srdce
B2	kvasnice, mléko, vejce, vnitřnosti	oční choroby
B12	játra, vnitřnosti, maso	zastavení růstu, anémie
PP	kvasnice, obilné klíčky, játra, oleje	záněty pokožky, nervové poruchy
H	kvasnice, žloutek, játra, mozek, ledviny	záněty kůže
C	ovoce, zelenina, šípky, rybíz, papriky, brambory, citron	únava, malátnost, kurděje

Vitamín	CEM.M 1 tableta	Maxi Vita Multivitamín 1 šumivá tableta	DDD v mg
Vitamín B1	-----	1,1 mg	1,1 mg
Vitamín B2	-----	1,4 mg	1,4 mg
Vitamín B3	12,0 mg	-----	16,0 mg
Vitamín B5	4,5 mg	6,0 mg	6,0 mg
Vitamín B6	-----	1,4 mg	1,4 mg
Vitamín B12	1,88 µg	2,5 µg	2,5 µg
Vitamín C	60 mg	80,0 mg	80,0 mg
Vitamín D	3,75 µg	-----	5,0 µg
Vitamín E	9,0 mg	12,0 mg	12,0 mg
Vitamín K	56,3 µg	-----	75 µg
Biotin	37,5 µg	50,0 mg	50,0 mg
Kyselina listová	150,0 µg	200,0 µg	200,0 µg

Zdroj: Příbalová informace doplňků stravy

(CEM.M pro dospělé – želatinové multivitamíny a Maxi Vita multivitamín – šumivé tablety)

Použité obrázky

Andress, D: Obr. 1 - Sýr [online][cit. 28.12.2012], dostupné pod licencí [Creative Commons Uved'te autora-Zachovejte licenci 3.0 Unported](#) na http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Cheese_platter.jpg

Autor neuveden: Obr. 2 - Světluška [online][cit. 28.12.2012], dostupné pod licencí [Creative Commons Uved'te autora-Zachovejte licenci 2.0 Německo](#) na http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Lampyrus_noctiluca.jpg

Autor neuveden: Obr. 3 - Yperit [online][cit. 28.12.2012], dostupné pod licencí public domain na http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Ob%C4%9B%C5%A5_v%C3%A1lky_v_Ir%C3%A1ku_1980_Yperit.jpg

Obr. 4, 5, 6 - vlastní

Literatura

Blažek, J.; Fabini, J. *Chemie pro studijní obory SOŠ a SOU nechemického zaměření*. 5. vydání. Praha: SPN, 2005. ISBN 80-7235-104-4.

Horák, P.; *Základy biochemie, biotechnologických procesů v ochraně životního prostředí*. 1.vydání. Ústí nad Labem: Univerzita Jana E. Purkyně, Fakulta životního prostředí, 2006. ISBN 80-7044-813-X.

Kolář, K. et kol. *Chemie /Organická a biochemie/ pro gymnázia*. 1. vydání. Praha: SPN, 2000. ISBN 80-85937-49-2.

Miehlke, K.; Williams, M. *Enzymy*. 1. vydání. Praha: Wald Press edition, 1999. ISBN 80-238-8167-1.

Musil, J., Nováková, O. *Biochemie v obrazech a schématech*. 2. vydání. Praha: Avicenum, 1989. ISBN neuvedeno.

Vacík, J. et kol. *Přehled středoškolské chemie*. 3. vydání. Praha: SPN, 1999. ISBN 80-7235-108-7.

Vodrážka, Z.; *Biochemie*. 1. vydání. Praha: Akademia, 1992, 1993. ISBN 80-200-0441-6.